

RAINIS UN ASPAZIJA
21. GADSIMTA
AUSTRUMLATVIJAS
LITERĀTU BALSĪS

MANSARDS

Šis projekts tiek realizēts ar Latgales reģiona attīstības aģentūras, Valsts kultūrkapitāla fonda un A/S "Latvijas valsts meži" finansiālu atbalstu

Projekts "Raiņa un Aspazijas motīvi 21. gadsimta Austrumlatvijas literātu balsis" ID Nr. LKP2014/030

Atbildīgā redaktore – Maija Burima
Sastādītāja un literārā redaktore – Ingrida Kupšāne
Literārais konsultants – Valentīns Lukaševičs
Tehniskā redaktore un korektore – Eva Kaspārenoka
Māksliniece – Solvita Kukle

SIA "Apgāds Mansards", reģ. nr. 40003697813,
adrese sūtījumiem: a/k 61, Rīga, LV-1011,
tālr. 26577695,
e-pasts: info@apgadsmansards.lv
www.apgadsmansards.lv

© Dagnija Bramane, Ilona Gruznova, Irina Jakušonoka, Egīta Terēze Jonāne,
Jana Ķapsņa, Zaiga Lāce, Valentīns Lukaševičs, Linda Mozumača,
Juoņs Rjučāns, Jana Skrivļa-Čevere, Oļesja Soboļevska, Kristīne Spūle,
Undīnus, Jeļena Vorošilova, Igoris Zujevas, 2014

© Maija Burima, priekšvārds, 2014

© Solvita Kukle, dizains, 2014

© "Mansards", 2014

ISBN 978-9984-812-095-4

Aspazijas un Raiņa zvaigznājs virs Austrumlatvijas

Aspazija un Rainis latviešu kultūrā ir personības, kuru raksturošanai un literārā devuma novērtēšanai lietoti viscēlākie apzīmējumi: ģēniji, stūrakmeņi, ikonas, pamatlicēji, atjaunotāji... Viņu vārdi un darbi iemūžināti pieminekļos, ielu nosaukumos, memoriālajās plāksnēs, muzejos, gleznās, skaņdarbos, ko respektē, taču arvien retāk atceras un velta tiem patiesu uzmanību. Jaunākās paaudzes interesi par Aspazijas un Raiņa darbiem lielākoties uztur tikai literatūras hrestomātijās iekļautie teksti vai to fragmenti, abu rakstnieku grāmatas lielākoties pārcilā vien bibliotekāri, lai pārlicinātos par to esamību plauktos un noslaucītu gadu gaitā sakrājušos putekļu kārtiņu. *Aipadu, aifonu*, datoru un interneta paaudzei Aspazijas un Raiņa simbolu un emocionālo tēlu cauraustā pasaule šķiet svešāda. Iedziļināšanās tajā pieprasa “pārslēgt” straujo dzīves ritmu pārdomu un izpratnes režīmā. Tehnoloģiju laikmets ir nežēlīgs pret filozofisku apcerīgumu – ne vien jauniešus, bet arī vidējās un vecākās paaudzes cilvēkus tas nereti provocē pamatīgumu un sistemātiskumu aizstāt ar efektiem, epatāžu vai virspusējību.

Kopkrājums “Rainis un Aspazija 21. gadsimta Austrumlatvijas literātu balsis” ir mēģinājums fiksēt tradīcijas un mūsdienu līdzsvaru dažādu paaudžu un atšķirīgas raudzes Austrumlatvijas

un tās pierobežas autoru tekstos. Nevis vēlme izcelties, bet nepieciešamība izteikties un būt sadzirdētam ir šīs grāmatas vadmotīvs. Izdevums ilustrē Austrumlatvijas teritorijas robežsituāciju ar tās daudz balsīgumu visās nozīmēs – žanriskajā, formā, saturā un valodas, reprezentējot latviešu, lietuviešu, krievu, latgaliešu autoru un tekstu klāstu.

Krājuma vienojošais motīvs – profesionālo un topošo literātu centieni tuvoties Aspazijas un Raiņa mākslinieciskās pasaules apjēgsmei un iesaistīties dialogā par mūsdienu cilvēkam svarīgiem jautājumiem brīdī, kad kopš viskoloritākā rakstnieku pāra dzimšanas aprit 150 gadu.

Projekta “Raiņa un Aspazijas motīvi 21. gadsimta
Austrumlatvijas literātu balsīs” vadītāja
Maija Burima

VALENTĪNS LUKAŠEVIČS

Pa pļovu skraida Zalta zyrgs. Nui.
Voi saiminiku meklej, voi kolnu?
Ād zuoli pi upis, verās iz bārzim.
Iz napatuoļ sādūšim bārnim...

Voi kolnu nūrause ar traktorim?
Voi saiminiks aizjimts ar cytom litom?
Skraida Zyrgs vīns pats pa pļovu.
Ni pīsīts, ni sagļu tam mugorā.

Ni numera ausī, a ni pokovu.
Izgaist aiz ekrana molys.
Nui, Samsung teļuks jim sātā.
Labi struodoj kotru vokoru.

A šudiņ jēme i salyuza.
Bāрни naredzās da golam puorsoku.
Voi kolns atsarass, voi nā?
Voi saiminikam vēļ kūta vajag?

EGITA TERĒZE JONĀNE

Divi trīspuksti Rainim

Ejot gaismceļus,
Sapēdojam sirdis un
Debesu laukus.

Mūžīgais sākums:
Kalnā kāpējam krūtīs
Pukst Antiņa sirds.

JUONS RYUČĀNS

Trejis upis nu vīna kolna

*(Piec Raiņa socialajim motivim pi Raiņa pīminekļa Reigā
2014. g. septembrī)*

Mes zinim, kas ir Lubuons.
Nazkurī iz pasaūļa i vysī ite stuovuši
zyna, kas ir Lugano.
Niule informativī azari, ziņu upis iz ekranu
pologim,
kai baltu voi varagu kugu burys
veļ malnys viestis par Lug(h)ansku.
Suonim upu, azaru i kugaceļu jiu ru krostūs
tī niule atrūnama na arabu nauda, vītejuos pokovu
noglys voi keramikys bižutereja,
bet
rozškaideiti dzelža rumaki i naizspruoguši
krusys gryudi, kas dadzinoj gon pi vainis asūšūs,
gon bezvaineigūs.
Dņepra, Volga i Daugova ilidoj kotra sovā jiu rā,
no suocās kai mozi ryuceiši
tei pi tuos...
Voi Raiņs niule varātu pasceit ar tāva aizmokuotū
jurista izgleiteibu,
podlaseit pareizuos publicista alegorejis,

i atpazeit, kurs ir kungs, kurs – kolps,
a kurs sorkons, i kurs bolts voi zaļais,
pasmelūt nu vysom trejom upem iudiņa
deļ sovu literata pušdīnu, sādādams
Lubuona, Lugano voi Baļtejis
voi Malnuos jiurys krostā?

DAGNIJA BRAMANE

Ari rokstūt var pīkust,
Veļ vaira kai māslu tolkā.
Tod paceļ acs –
Vyss vīnūs zīdūs.
Aile pēc ailis
Gleiši saraksteitys.

Cytgod rudinī Dzejis dīnuos
Byus ražys nūvuokšona.
Lobuokūs eksemplarus
Izliks izstuodē.
Aspazeja myusu ailis nūjims* digitalkā,
Nūness ruodeit Raiņam,
A jam kai vysod –
Par moz saulis...

* *Nūjims – nūfotografēs*

ZAIGA LĀCE

Vokorā ir "īloguots"
Glupeibu "ček'in'a" golamierkis –
Raiņa pimineklis.
Nuokamuos dīnys akmiņš sejis "pašņš"
Ar sprakstūšu "haštagu" acīs #kauns
I pa tū pošu vīnu lelū ilu
Tai pošai ni gola, ni suokuma.

ZAIGA LĀCE

aiz švīteigys uorīnes iz ola vādara
spruogst pūgys
leidzpaļimtajā mugursūmā
kruosu draiskuli
ar kurim gribi zeimēt pa munu
mīsu lauztys pādys
rozā vystys sukne maņ palyka
sātā
jū gludynoj Raiņš, kurs atļaus
Tev izkaltēt drēbis
juo syltajā Saulē.

ZAIGA LĀCE

izlaižu motus
atveru gruomotu
maņ vāg –
ar Rainismu saslimt
runuot caur volūdu
iz Latgolu aizbraukt
rekonstruēt bezmīgā
vēļ vīnu stuostu
ar “pīdūd” jis beidzās.

IGORIS ZUJEVAS

Pakibę žodžiai viršum rūko
Tarytum paukščiai plazda sieloj. Kur tu esi,
Kur būsi šįryt, laisve?
Man vėl tavęs pritrūko.

Tėvynės giesmės palei gimtą sodžių
Kada sruvens latgalių žemėj? Kur tu esi,
Kur būsi šiandien, laisve?
Tavo kvėpavimą užuodžiu.

Sakyk man, Elza, ar žinai,
Kaip siaučia bangos Dauguvoj. Kur tu esi,
Esi dabar tu, laisve?
Esi dabar ir būsi amžinai.

LINDA MOZUMAČA

Gadsimts 21. –
Citāda pasaule,
Savāda es.
Ogļu karstumā,
Sniega saltumā –
Dedzināt, sasaldēt,
Pārvērst un palikt.
Tāda es.
Greizus smīnus,
Skatus un vārdus
Veltī.
Vienalga atminēt nemāk.
Tāda es.
Liesmas un viļņi
Uz krastu uguni nes.

LINDA MOZUMAČA

Pasaciņas neāj ar zirgiem,
Vairs ne.
Tagad tās džipu vai audi
Aizņemas.
Vai vienkārši klist
Tiešsaistes tīmekļos.

JANA ĶAPSŅA

Veltījums Aspazijai

Man liesma krūtīs,
Man staro Sirds.
Tikai neviens to nemana,
Neviens to īsti nepazīst.

Aisedzos tumsā
Ar savām domām vien.
Pārtop rindās
Klusais dvēseles kliedziens.

Tur dziļumā slēpjas uguns,
Par kuru tik retais zin.
Gan jau atkāpsies klusums
Un cerībai durvis vērs.

Ausīs jauna diena,
Latvijas saulainais rīts.
Kādreiz tie, kas smējušies,
Aiz kauna acis nolaidīs.

JANA SKRIVĻA-ČEVERE

Par manteņom

Munu manteņu sauc par
Varaveiksnis Zybsnu.
Spūžom bryunom acēņom
(ar flomasteri pīzeimātom skrūpsteņom),
Laumys jūstys krēpem
(tik ružovuos izpleisa sukojūt,
bet mama sūla salobuot).
Žāloj mani, kod gryutai,
Ļaunās ģērbt i rūtuot,
Prūt vysu, kū prūtu es, – Raseņa.
Lyuk, taida ir muna manteņa –
Ružovais vīnradzeits princese Zibsneņa.

KRISTĪNE SPŪLE

Frivolā Aspazija
kaitina Raini
kaitina ķircina visus
un sevi
nav miera
šai dvēselei
glāncēti štancēti
pozēties duetā
gribas aizvest un aizvilt
no burzmas un elkiem
bet tie tādi
šodiendienas
joprojām nieki
lieki
lieki
lieki

ILONA GRUZNOVA

Пишу латвийскому поэту

Пишу латвийскому поэту
Сквозь судьбы и через года:
И для меня барьера нету
Построить мост через века.

Свободный дух и сила слова
Сквозят во всех его стихах,
Листаю книгу я и снова
Все слышу музыку в словах...

Как плачут сломанные сосны,
Как волны в море шелестят,
Как лес в своих ладонях нес им
Сосны янтарной аромат...

В его стихах я открываю
И дом родной, и шум ручья;
И этим чувством наполняю
Я всю до доньшка себя.

И пусть и век другой, и время,
Другие люди и стихи,
Он передал потомкам веру...

RAINIS

Ļaužu acis un zvaigžņu acis

Diena atver ļaužu acis,
Skaļi modina uz dzīvi, –
Ak, tā pati diena – zvaigznēm
Acis cieti slēdz uz miegu.

Naktī augstā, klusā dzīvē!
Visa debess mutuļoja, –
Zvaigžņu vidū, augstā dzīvē
Līdzī laidās mana dvēse.

Vakars aizslēdz ļaužu acis.
Vakars atver zvaigžņu acis, –
Kurš ir miegs un kurš ir nomods?
Kura dzīvē? Kura nāvē?

Nespēj saprast mana dvēse,
Kādēļ dienu sauc par dzīvi?
Visa pasaule izplatība
Nepazīst šo dienas dzīvi.

(Krājums "Dagdas piecas skiču burtnīcas")

Глаза людей и звезд

Утро отворит зеницы,
звонко к жизни побуждая –
Та ж заря ночным светилам
В очи каплет сонных зелий.

В хладном мраке, в тихом чреве
Поднебесного межзвездья
И моя душа скиталась,
Одиноко и печально.

Вечер манит в сновиденья,
Запечатывает очи.
Звёзды призрачно мерцают –
Где тут была? И где тут небыль?

Ночью сердце расцветает.
Не поймёт оно, бедняжко,
Отчего зовётся жизнью
День, обманщик-пересмешник?

(Jelēnas Vorošilovas atdzērojums)

UNDINUS

Tava Zeme – Dzīves Naba.
Tava Mīla, Tava Daba...
Vai Tu redzi? Vai Tu dzirdi?
Sargi Zemi. Sargi Sirdi.

Вся планета – всё живое,
Всё любимое, родное...
Берегите, уважайте,
Свое Сердце сохраняйте.

UNDINUS

Kur gaisma ir

Mums paliek tikai mēness,
Bet varbūt tikai diena,
Lai skaidrotu, kur gaisma ir, kur ēna.
Un Pavasaris nāk ar savu lomu,
Lai istenotu miera pilnu domu...

UNDINUS

Pavasaris

Kur mēs bijām, kur mēs bijām ilgi te bez saules?
Kā mēs te bez saules ilgi nodzīvojām?
Bija grūti šajā ziemā, bet mēs izturējām, –
Atkal pavasaris sirdi sasildīja!

Kur tu biji, kur tu biji ilgi te bez manis?
Kur tu te bez manis ilgi nodzīvoji?
Bet tu tagad šeit ar mani un mēs būsim kopā
Mēs ar tevi kopā lidosim tik laimīgi...

Где же ты была одна да без меня так долго?
Где же без меня ты так долго проживала?
Было трудно нам зимой, но мы с тобой стерпели,
Новою весною сердце согревает!

UNDINUS

Kontūzija

Informātikas ērmi...
Demo(n)krātija skolās.
Neaizsargāti bērni.
Bailes. Cerības solās.
Vārdi bez darbiem – ilūzija,
Gudrības profanācija.
Dvēseliska kontūzija.
Likums... Realizācija?

UNDINUS

Cerība

Uzliesmo svece. Eņģelis redz,
Ka tu patiešām gribi mainīt savu ceļu.
Un lai pasaulē ir gaisma...
Lai prieks tad tavā dzīvē spīd!

Uzliesmo svece. Pieņem palīdzību,
Ko tev sargeņģelis var dāvināt...
Mūs gaida ceļš, un cerība mums ir,
Kad Glābējs nāk mums sirdi dzīvināt.

UNDINUS

Надежда

Зажги свечу. Пусть ангел видит,
Что ты желаешь сохранить свой мир.
Пусть будет жизнь светлее.
И радость станет в сердце жить.

Зажги свечу и призови! На помощь
Придет твой ангел, твой хранитель.
Далек наш путь, но есть надежда,
Когда живет в душе Спаситель.

UNDINUS

Tas ir viss

Pasaki man, ko tev vajag?
Pasaki man, kā tevi sauc?
Kas man ir? Tikai dziesma.
Tikai dziesma, bet šeit un tagad.

Pasaki man, ko tu gribi?
Pasaki man, vai tu sapņo?
Kas tev sāp? Runā ar mani.
Runā ar mieru. Es iešu tālāk.

Pasaki man, ko tu domā?
Pasaki man, ko tu dzirdi?
Kur tu skrien? Pagaidi mirkli.
Pagaidi, lūdzu! Mēs varēsim kopā...

Mēs varēsim kopā ar tevi lidot,
Mēs varēsim kopā ar tevi dzīvot,
Mēs varēsim kopā ar tevi mīlēt...
Es kopā ar tevi. Tu kopā ar mani.

Tas ir viss, ko es zinu, – tevi.
Tas ir – viss, ko es jūtu, – tevi.
Tas ir viss, ko es mīlu, – tevi!
Tas ir viss. Bet no pašas sirds.

IRINA JAKUŠONOKA

Летний вечер

Летний вечер. За окном маленького деревенского домика ни души, только стрекотанье кузнечиков напоминает, что жизнь всё-таки есть.

Взобравшись на высокую гору в маленькой деревне, взор обращаешь на небольшое, но широкое озеро. Вечером, когда кажется, что уже никого не встретишь на берегу, ты, к удивлению, оказываешься не прав! Именно летом, именно вечером, именно на небольшой горке можно понять и ощутить кожей мурашки от увиденной тобой необычайной красоты. Нежно-голубого оттенка небо сливается с зеленовато-тёмной водой там, где ещё в полдень можно было увидеть проходящий мимо кораблик, а сейчас... Тишина вокруг, только стук пульса... Вот непонятное явление жизни!

В небольшом уютном местечке, рядом с берегом, вечерами можно наблюдать за жизнью недавно появившихся лебедей. Не знаю, почему, но именно в это время суток лебеди переливаются необычно яркими красками. Некоторые художники выбирают из городской суеты, чтобы насладиться тихой жизнью маленького острова. Интересно, почему самые замечательные картины пишутся вечером?.. Художники не дают ответа.

Вот и вечер подходит к концу. Приближается ночь. На горке можно понаблюдать за падающими звёздами. Вечер закончился, а ночь – это уже совсем другая история!

OĻESJA SOBOĻEVSKA

Всевышний и Всенизший

На крыльце возле арки стояли шахматы. В два ряда с обеих сторон были аккуратно составлены чёрные и белые фигурки. Было тепло. Они сидели на ступеньках крыльца и долго спорили, кто начнёт первый ход и какого цвета фигурами. Выбор был большой – два на два, получалось четыре варианта комбинаций.

– Я начну первый и белыми, – сказал первый.

– Почему это? – ответил второй с возмущением.

– Потому что я – выше тебя, – ответил тот.

– Слушай, Всевышний, не зазнавайся. Даже если я и ниже тебя, то здесь, в игре, наши статусы не имеют смысла. Давай просто поиграем. Тем более, это не последняя игра и мы поменяемся, будем играть по-другому.

– Знаешь, Всенизший, я даже не помню, когда началась первая игра. В нашей игре нет смысла. Но это просто игра. Я начну.

Сев удобней на ступеньках крыльца, Всевышний и Всенизший начали партию в шахматы. Играли долго. Разыгрывая партию, они больше вели разговоры, пытаясь передвинуть пешки, но, так и не сделав ни одного хода.

Два собеседника были умными. Это даже не то слово, чтобы описать все те знания, какими они обладали. За всё то время, что они существуют, они многое познали и пережили,

стали мудрыми и богатыми, но их сущность не изменилась. Они всё это время делились мудростью между собой, обсуждали насущные вопросы, вели дебаты. Но они всегда были рядом.

– Ничья, – сказал Всенизший, сделав последний ход на шахматной доске. Давай новую.

– Нет, дай отдохнуть.

– Как это так? Ты устал? – в недоумении спросил Всенизший. – Как можно устать?

Всевышний посмотрел на Всенизшего из-под бровей, пощупал нимб и тяжело вздохнул.

– Я устаю от вечности.

– Ты так говоришь, будто работаешь всю эту вечность, – сыронизировал Всенизший.

– А разве нет? – ответил Всевышний.

– Ты же ничем не занимаешься, чтобы так уставать. Ты только вначале работал и всё.

– Вот не зря же у тебя растут рога, а Всенизший? Как будто ты не знаешь, что я работаю каждый день, дни и ночи напролёт. Я каждый раз напрягаюсь, чтобы на Земле произошли нужные события; или мне приходится напрягаться, чтобы человек меня услышал. Так сказать, интуиция. Это же не так всё просто.

– Но разве не сам человек есть «причина – следствие» – все его мысли, действия, поступки?

– Это закономерность, которую я же и придумал.

– Я тебя не понимаю, зачем ты сначала делаешь одно, потом другое, потом третье.

– Не стоит тебе объяснять, да и долго будет.

– А я и не тороплюсь, – пошутил Всенизший.

– Слушай, а чего это такой у тебя интерес? – спросил Всевышний. – Как будто ты сам столько же не работаешь как я. Только смотрю, и не устаешь вроде.

Всенизший поднялся со ступенек, почесал свои рога и ухмыльнулся.

– Да, ты прав, не особо я устаю от своей работы, хотя тоже работаю круглосуточно. Наша разница лишь в том, что ты прилагаешь усилия, а я нет. Мне это дается легко.

– И в чём же твой секрет? – спросил Всевышний.

– Никакого секрета нет. Всё дело в самом человеке. Он такой мягкий, что легко поддается любому виду зла, будь то деньги, сладкое или ещё что похуже. Здесь не надо напрягаться. А у тебя надо.

– Как это надо? Чтобы осуществить какой-либо вид добра, например, помочь перейти дорогу, сказать «спасибо» или обнять душевно друга, не надо напрягаться. Это делается свободно и легко. А вот у тебя как раз и надо – чтобы сопротивляться злу. На это нужна сила воли, и человеку это дается с трудом.

– Ну да, напрягается сильно, – с сарказмом ответил Всенизший. – У тебя тоже он напрягается сильно, просто даже «спасибо» сказать почему-то трудно. Не говоря уже о помощи ближнему. Вот лучше скажи, почему это так происходит?

– Я не знаю, – в голосе Всевышнего послышались нотки грусти. – Когда я работаю, то смотрю на людей, смотрю внимательно и по-разному. Но я не могу понять, что у них происходит вот здесь и здесь, – он показал на голову и грудь.

– Кажется, что я должен знать о человеке всё, в том числе и что происходит у него внутри, но иногда там происходят такие непонятные процессы, что я уже и не понимаю. Человек – странное существо. А сегодня – и непредсказуемое. Не знаешь, чего ожидать от него.

– Я согласен с тобой. Неясно, чего ожидать от него. Вот у нас с тобой интересно выходит – человеку нужна сила воли, чтобы сопротивляться злу, но в то же время, ему нужна сила воли, чтобы сделать добро. И там, и там – труд, работа, – задумчиво почесал рога Всенизший.

В разговоре они даже не заметили, что не сидят на ступеньках, а стоят возле них. Они занимали равные позиции, в беседе каждый высказывал свою точку зрения и слушал другую. Всенизший и Всевышний задумчиво разглядывали солнце. Каждый думал о своём.

– Давай ещё партию, ты начинаешь, – сказал Всевышний.

JUONS RYUČĀNS

Tuolejī i tyvī Aspazeja i Raiņš

Pretīsuokums, resp., ivods.

Pa vydu i vysapleik lab tik daudz kolnu i likņu, viesturiskūs i niulenejūs rubežu, grafomanu i kautreigūs blogeru, bagaturu bārnu, kolpu dālu i meitu, vysaidu biografisku skaitommontu, individuālūs dzejis kruojumu i kolektivūs dyžpuordūkļu internetā i iz nūdzeltejuša papeira.

Daudz mozuok ir nu školys aizagivušūs standarta sacejumu par dvēsēlis liriku voi proletariskom dzejom, labtik vaira ir stereotipu par pošim raksteituojim, a vysvaira izaplātušu mitu, mītu, ceļu, naceļu i krystceļu – podstutātu ar bioritmim, horoskopim, psihoneirologiskom shemom, kas pa šaltei skrītiņ skrīn nu radūšajom golvom mozcenzurys vuorda breiveibā.

Nu tuo vysa na sevkuram, pat ka i grybātūs, nav vīglai datikt ni da Raiņa, ni da Aspazejis, kur nu vēl da Jāņa Pliekšāna voi Elzys Rozenbergys, i kur nu vēl da kaidys tī saiminīka meitys Johanys Emilejis Lizetis (Elizys) garajom pupom voi trepem, kab pasaruoptu i pasavārtu iz jūs drupeit nu viersa.

Ni Aspazeja, ni Raiņš navadeja nikaidus šovus televizejā, jī napīsadaleja dzīdūšūs saimu konkursūs, napīsadaleja intervejuos *Vīns pret Vīnu*, *Dombura studejā* voi kai leidzeigai. Jī nastuov ar povuorgruomotom kameru priškā, kab pavuiceitu, kai nu latvyskuos vystys pataiseit virīņa ar internacionalu skonu.

Jūs nav ari iz izleimem i magnetenim pi soltaunīku, jim nav

gruomotu par goblinim, vampirim, deļ tam kasdīnys dzeivē mes par jim tai kai tik daudz ruodīs i nadzierdim.

Nasaverūt iz itū, kū vaira nu myusu atsatuolynoj “dzejnieku pāra” puorradzamuo fiziskuo dzimšona (i nūkrysteišona), izaver, ka obys personeibys vys vīn vaira palik interesantuokys na tikai deļ literaturzynuotniku i socialuos atminis i identitatis pietniku, bet ari, kai pīminieju, deļ atstrologu, magejis pietniku, psihoterapeitu, vysaidu filosofeju pazinieju itt.

Deļ tuo, gon profesionalūs literaturviesturis pietniku interesis īspaidā ar obejom personeibom, gon “pavodūšūs nūzoru” aktīvuos darbeibys rezultātā, vyspuorejais info bludžs nav guojs suonim ari deļ manis, deļ tuo atsaļaunu sovus emocionalūs izlykumus obeju personeibu leluos jubilejis apjaušonys laikā 2015. godā.

Raiņš i Aspazeja

Pyrmuo “breivpruoteigi obligatuo” īsapazeišona ar Raini – prūtoms, školā, bet nu vuiceituo nikas nav palics pruotā. Vuicūtīs Maltys vydsškolā 20. gs. 70-tūs godu pabeigūs, jau nūtyka “personiskuoka” īsapazeišona – klasis audzynuotuojs P. Šostaks, lobs fizikys školuoituojs i šahists, nūvede myusus septembrī (kai izaruodeja, tys beja Dzejis dīnu laiks) iz Juosmuižu, kur vairuok palyka pruotā na tik daudz pats Raiņš, cik pošys ākys, lelum lelais skaits cylvāku, keramikys izstuode, i, pats golvonais – koloritī dzejniki, P. Jurceņu īskaitūt, kuri tī tyka naoficialai cīnuoti ar olu, i izaver, jau beja pasacīnuojuši pyrmuok, braukdami iz tīnīni.

Patyka tei naoficialuo atmosfera, kas valdeja vysapleik tymā aizpušdinē – cik nu jei varēja byut naoficiala Brežņeva laikūs. Patyka, ka tys ir nazkur tepoš, napatuoļ nu tāva dzymtuos pusis Feimanu – Vīmyna. Tāvam, kurs nazkod vēl labtik seņuok Juosmuizā beja ģbraucs, vadūt “bobikā” kolhoza priķšsādātuoju nu apsprīdis Reigā, patyka, ka Raiņa tāvs, byudams, kai izaver, “brangs saiminiks”, beja izvuicejs dālu universitetā “lobam omotam”.

Raiņš (tod gon naģuodoju, ka jam kluotyn byutu cik nacik ģguoduota Aspazeja – jei beja kai ba sevim ar sovim liriskajim i socialajim dorbbim) deļ myusu školānu beja kai taida poša par sevi saprūtama lita, ka “jis ir nazkas taidš, kas nazkū lelu deļ latvišu padūmu literaturys ir izdarejš”, nu taipoš kai Puškins deļ krīvu padūmu literaturys...

Studeju laikā Reigā Raiņa bulvarī beja juokuop uorā, braucūt nu Teikys kūpmītnis iz fakultati Visvalža ilā, bet niule tik ģros-tais Aspazejis bulvars kanala ūtrymā pusē 80-tajūs godūs beja daudz “nadzejškuoks” – Padomju. Ka naskaita Padūmu ilu, tod ari na-raiņa socialisma laikūs myusu studentu lusteģguos dzeivis apļeicīnē beja gona daudz ilu, kurys nusauktus stypru mitiski viesturisku personu vuordūs voi jūs dorbbuošonus vītu vuordūs – tī poš Teikys apļeicīnē beja i Burtnieku, i Lielvārdis, i Tāļivalža, i Laimduotys ila...

Ar Aspazeju pyrmuo “sasatikšona”, naskaitūt školys laika liriskūs dzeivuleišus, kas maņ na puoruok patyka, nūtyka studeju laikā vāluok, kod, braukojūt pasasauļuot iz Jurmolys Majuorim, i pasastaģģojūt pa pludmalei paralelajom prižainajom ilēņom, studentu bareņā iztykom iz Raiņa i Aspazejis memori-aluos vasarneicys niulenejā Pliekšāna ilā.

Taidu fragmentaru i nanūpītnu Aspazejis i Raiņa montuojuma puorzynuošonys “bagažu” myusim varātu cik nacik pīdūt, jo mes nabejom “eistynī” filologi, bet Svešvolūdu fakultatis vuocu volūdys i literaturys studenti...

Suocūt nu 1990. gods dzeivuoit Daugavpilī, emocionala īsakļaušona “rainiskajā” rytumā nūtyka intēnsīvuok, jo pīsadaleišona Dzejis dīnuos septembrī zemapziniski pastyprynova obu personeibu nūzeimeibys nūjautu – tū aktualizej gon Daugavpiļs un rajona (nūvoda) “Dzejis dīnu” kūpkruojumi, gon puču nūlikšonys i dzejis raksteituoju izastuošonys pī Raiņa pīminekļa Daugavpiļs Universitatis pīškā, gon pasuocīni Berkenelē i cytur, gon ari cīmuošonuos Latgolys školuos.

Sasatikšona Reigā jaunā emocionalā kvalitātē ar Aspazeju i Raini nu jauna nūtyka 2011. goda Dzejis dīnu ilykā, kod septembrī Raiņa i Aspazejis muojā Reigā, Bazneicys īlā latgališu dzejis vokoru reikova bīdreiba “Latgolys Studentu centrs” sadarbēibā ar Latvejis Rakstnīku savīneibu.

Salīkūt vīnuvīt “emocionalū i racionalū”, pa itim pagarajim godim izaveiduojušais pīkšstots par “dzejnīku puori” ir taidis.

Aspazeja:

- dzejneica, dramaturge, sabīdriskuo darbīneica, tulkuotuoja;
- šaltīm gryušai īsadūmuot, ar kū niulenejā lab vīņ komercialajā laikā var aizvaražuot dzeja, eipaši Aspazejis, kuru vysi vuicuos jau školā, i deļ tam ruodīs, ka par jū kai ba vyss jau zynoms, – no izaver, ka Aspazejis dzeja tik dreizai nanūvacoj i ir myusdīneiga i aktuala ari šudīņ. Laikam Aspazeja runoj

par lelom lītom – par myužēibu, dvēseli, šuorbom, par sevis-
spāka i sirdsmīra mekleišonys lītom;
– dzeja, atšķireibā nu lobys publicistikys, nīkuo napasoka tīšūs
vuordūs – tod jei asūte *genial*. Aspazejis dzejis nanūvacuo-
šonys īmeslis ir nūteikti tymā, ka raksteituoja runoj ar skai-
teituoju dvēselis leidzīnī. Dzejneicys vydspasauļs ir unikals,
i sevkurs juos radeitais dzejūļs ir ituo unikaluo pasauļa seik-
daļa i satur juos pasauļa nūglobojumus – liktiņa, rakstura,
dvēseles – prīcys i ryugtuma vaicuojumus.

Tāda es esmu

(..) Starp ikdienas rūpju skārieniem,
Starp pārdzīvotiem uzskatiem,
es esmu kā roze starp rāceņiem,
Kā uguns starp sausiem žagariem –
Jā, tāda es esmu – to zinat!
Nu nākat sev pirkstus apdedzinat!

– kai radzams na tikai nu Aspazejis dzejis, cytu juos dorbu,
bet ari nu biografejis i puorejim pītejumim, jei beja sev-
puorlīcynuota, temperamenteīga, stypra i spēireīga sīvīte,
kas 19. gs. pabeigūs sabīdreibu aizgīva nagotovu ar sovu
izadreiksteišonu, izstuojeību i drūsumu naglobuot sevī sovu
redzīnī, sevišķi sovuos luguos. Aspazeja aīcynoj sīvītis palīkt
atšķireigom nu kūpejuos masys i daškiert sovam kasdīnys
ritumam kū nabejušu, byut individualīteī:

Lēpnuma ledus

Ja vējam ko teiksi, / Tas neizpauzīs,
Tas tavu vaigu / Tik glaudīs un glaudīs –
Ja asaras raudi, / Lai redz tās tik rasa,
Bet atbildi smaidiem, / Ja kāds tevi prasa.
Un savus vārdus / Tik neatdod mēlēm,
Tās tavas sāpes / Tik griezīs pa šķēlēm.
Un savus vaidus / Nevaidi ausīs,
Gan tevi degošās / Sprīkstīs rausīs.
Lai list tev no lūpām / Laipnības medus,
Bet dziļi tev sirdī / Lai lēpnuma ledus.

– nadreikst napīminēt Aspazeju kai Raiņa redaktori, literarū partneri (lai gon niule runoj ari par literarū greizsirdeibu – gon vaira na nu juos pusis...), Raiņa kustynuotuoju, idrūsynuotuoju, puorlicynuotuoju, ka jis ir talanteigs, ka pasauļš vēļ nav redziejs taida spāka i talanta, kas guožās uorā nu Raiņa dzejis, kuru jis vēļ naruoda publikai.

Raiņš:

- pyrmā šaļtī, izjamūt nu sova laika konteksta, Raiņa dzeja ruodīs puoruok patetiska, uzspālāta, kur nu vēļ padūmlaikūs daudzynuotuos “proletariāta dzejnika” misejis īlykā; ari aktualitate ar myusdinom “praktiskuos kasdīnys rutinā” na vysod par reizi ir iraugama;
- bez konteksta apleicīnis pagryušai ir ari saprast Raiņa pate-tiskū atīsmis aba nuokameibys cylvāku, kas mainuos i palik lobuoks, i juo “jaunū laiku”. Niule pa jaunam var raudzeit

isavērt gon “Vētras sējā” – “ciši revolucionārā” dzejūļu kruojumā, gon ari cytūs “revolucionarajūs” kruojumūs. I “jaunais laiks” palik sovaižuoks, kod jis sasalik vīnuvīt ar dzejņika, filosofa – lobuoku dzeivi veidot aicynuotuoja, resp., socialista ituo vuorda suokūtneajā humanajā nūzeimē, i aktiva cylvāka tālu:

“(.) Lai palidz katris to namu celt,
Kur vien tik cilvēces laime var zelt,
Kur katris ir iecelts saulītē,
Ar visiem kopā gaviļē.
Bet jaunais laiks, kas šalkās trīs,
Tas nenāks, ja ļaudis to nevedīs.”

- taipoš ir ari ar metaforu Raiņa “Klusuos gruomotys” “Zēniņa dziesmā”, kur bez vysa kuo cyta pogolms ir pylns “svešu tautu ļautiņu, (..) vilkaču, sumpurņu, (..) tērauda puisīšu”, i kluotyn tam ari “zaļa vara vīri”. I tikai tod, kod “zaļūs veireņus” var redzēt televizejā na puoruok tuolejā pasaulā molā, tod jī vairs nasaruoda tik bezpersoniski i izdūmuoti deļ ritma i smukuma, kai nazkod ruodevuos, kod Raiņš beja juoskaita na vysai breivpruoteigā veidā. Juo metaforys, simboli, personifikacejis, alegorejis teišom ruodis pa šaltei uzspālātys i puorsoldonys (kai byutu, ka Raiņam nabyutu cenzurys? Voi tod ari saītu dzeja, voi jei puorsavārstu juridiski žurnalistiskā publicistikā – par avīzis redaktoru jis tok beja, jau izaškoluojs kai jurists);
- nazkod ari Raiņa lugys ruodevuos “puoruok filosofiskys”, bet kod pasaver iz juo filosofiskuos dūmys pīsuotyņuojumū

i unikalū stilu, tod juoatzeist, ka jis ir vīns nu leluokajim 20. gs. suoku Eiropys dramaturgim; juo dramaturgeja ijam sevī Biblejis, indoeiropīšu mitologejis, latvīšu folklorys, Senuos Egiptis, modernuos filosofejis i.c. blokus;

- ar Aspazejis atbolstu puortulkuotais J. V. Gētis “Fausts”, 40 godu piec J. Alunāna “Dziesmiņām”, bez sovys filosofejis ir vēļ ari pīruodejums latvyskuos volūdys i kulturys kūpšonys realitatei, jo pa tū šaļti atsateistūšuo latvīšu volūda, lai ari bez juos latgaliskuos dalis drukys aizlīguma dieļ, beja tei “latvīšu vaļsts”, cikom vēļ nabeja izkūpts eistais valstiskums;
- Raiņš i Latgola? Nasaverūt iz Raiņa “Jaunū dīnu zemis” geografiskū sasaisti ar Vitebskys gubernis Daugavpiļš aprīņki tod vēļ naasūšajā Latvejā, kai ari studeju aktivitatem kuožu irāžu salaseišonā Višķu pogostā, saukt jū par latgalīti “kempiskā voi kaut voi trasuniskā izpratnē” dīz voi varātu, lai gon jam juoatdūd gūds iintereseiteibā par latgalīšu kai latvīšu etnografiskuos dalis lītom i aktivitatem. Bet taidu pošu paļdis jam laikam varātu saceit ari boltkrīvi, žydi, litovīši i cyti Latvejis mozuokumtauteibu puorstuovi. Deļ tam ari nav najaušai, ka par gūdu gazetys “Jaunō Straume” pyrmuo numera izīšonai 1921. godā, Raiņš latgaliskai saraksteja dzejūli “Sveicīņš latgalīšim”. Sovutīs, dzejūļš “Munu jaunu dīnu zeme” tyka nūpublicāts 1911. goda 16. februara “Drywys” izdavumā, i jū Raiņš piečuok puorlyka tuo laika latvīšu literaraja normā. Puoreji dzejūli pyrma tyka pīraksteiti latvīšu volūdā i piec tam puorlykti iz latgalīšu i publicāti puorsvorā 1920. godu pyrmuos pusis latgalīšu presē. Jis atnese iz Latveju pyrms 1905. gods socialuo taisneiguma ideju, no taisneigums pa

- jam ir dzeivs tikai vīnūvīt ar mīlesteību pret apleicejīm i ar mīlesteību pret dzimteni, resp., nacionalū ideju. Jūo patriotisms ir etiska kategorēja, kas nameklej naidinīka;
- Raiņs niu tik radeitajā Latvejā beja gondreiž vīneigais, kura vuords izsaceja koč kū sevkuram – jis beja palics par ļaužu i jaunos Latvejis apzīnis i zemapzīnis daļu. Latvišīm beja vajadzeigs cylvāks, kas ir neitrāls i kas stuovātu puori nasaskaņom, i kuru navarātu apšaubēit ni taisnī, ni nataisnī. Bet Raiņs, kai soka R. Dobrovenskis, nikai naprota i navarēja atsasaceit nu tuo, kam jis beja vīns nu īsuociejīm i kas beja jūo daļa – nu sovom socialdemokratejis idejōm, bet kuruos, atšķireibā nu boļševikim, beja ari nacionalys vaļsts ideja;
 - kai atsevišķs “bloks” Raiņa pietnīku redzīnī veidojās Raiņa intelektualuo pagluobe, resp., montuojums (varbyut ari, kai daudzi atzeist, na vysod oratoriski i diplomatiski nūsleipāts) – jūo racionalī pruota sprīdumi par kultūru, zynuotni, filosofeju, politiku, religeju, kur jūs intelektuālais spēks īt vīnūvīt ar dūmys dziļumu i vierīni, tymā skaitā jūo Saeimys runys, kurys sovūs problemredziejumūs i emocionalitatē varātum saleidzynuot ar vīna nu Latgolys leluokuo atmūdys dareituoja F. Trasuna runom.

Pabeigys:

4.02.1894.

Augsti cienījamais Redaktora kungs!

Ja Jūs kādu no maniem dzejoļiem atrodiēt par vērtu Jūsu lapā ievietot, tad rīkojaties vien, kā patīk, viņi tikai valodas ziņā nav

priekš drukāšanas nogludināti, lūdzu, pārlabojat tad viņus, tikai nepārtaisat vien satīriski, to es gan negribu. Pilnīgi uz Jums paļaudamies, palieku

augstcienībā

E. Rozenberg.

P. S. Tū, ka isuokumā beja Vuords – na kaidis sprostais, bet nu Radeituoja, voi ari cytā redzīnī – Evolucejis spruodzīņš bezgaleigajā Vysumā pyrms miljardu garuos atteisteibys da dzeiveibai iz Zemis, – tū vairuok voi mozuok myusu zemapziņa i pruots ir pījāmuši. Bet hronologiski sagrupātuo konstataceja, ka suokumā beja Aspazeja, tod – Aspazeja i Raiņš, vāluok – Raiņš i Aspazeja, i vysbeidzūt Aspazeja, palik skaidruok apjaušama tikai filosofiskajā i intuitivajā kontekstā, kas na vysod i par reizi īraugams myusu drudžainuos kasdīnys ritmā.

SATURS

MAIJA BURIMA. Priekšvārds	7
VALENTĪNS LUKAŠEVIČS. "Pa pļovu skraida Zalta zyrgs..."	9
EGITA TERĒZE JONĀNE. Divi trīspuksti Rainim	10
JUOŅS RYUČĀNS. Trejis upis nu vīna kolna	11
DAGNIJA BRAMANE. "Ari rokstūt var pīkust..."	13
ZAIGA LĀCE. "Vokorā ir "īloguots"..."	14
ZAIGA LĀCE. "aiz švīteigys uorines iz ola vādara..."	15
ZAIGA LĀCE. "izlaižu motus..."	16
IGORIS ZUJEVAS. "Pakibę žodžiai viršum rūko..."	17
LINDA MOZUMAČA. "Gadsimts 21. –..."	18
LINDA MOZUMAČA. "Pasaciņas nejāj ar zirgiem..."	19
JANA ĶAPSŅA. Veltījums Aspazijai	20
JANA SKRIVĻA-ČEVERE. Par manteņom	21
KRISTĪNE SPŪLE. "Frivolā Aspazija..."	22
ILONA GRUŽNOVA. Пишу латвийскому поэту	23
RAINIS "Ļaužu acis un zvaigžņu acis"	24
"Глаза людей и звезд" (Jeļenas Vorošilovas atdzejojums) ...	24
UNDINUS. "Tava Zeme – Dzīves Naba..."	26
UNDINUS. Kur gaisma ir	27
UNDINUS. Pavasaris.....	28
UNDINUS. Kontūzija	29
UNDINUS. Cerība	30
UNDINUS. Надежда	31
UNDINUS. Tas ir viss	32
IRINA JAKUŠONOKA. Летний вечер	33
OĻESJA SOBOĻEVSKA. Всевышний и Всенизший	34
JUOŅS RYUČĀNS. Tuolejī i tyvi Aspazeja i Raiņš	38